

DECLARAȚIA REPREZENTANȚILOR SOCIETĂȚII CIVILE cu prilejul celei de-a 2-a reuniune a Comitetului de Asociere Parlamentară UE-Republica Moldova

16.05.2016

semnată de:

Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Centrul Analitic Expert-Grup, Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Promo-Lex, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Terra-1530, Fundația pentru Dezvoltare din Moldova, AFPMDD, Centrul Național de Mediu, Transparency International, Institutul pentru Drepturile Omului, Fundația Est-Europeană, BIOS, Rec-Moldova, Consiliul Național al Tinerilor din Moldova, ADEPT, BPW Moldova, IDIS Viitorul, EcoContact, IDU.

IMPLEMENTAREA ACORDULUI DE ASOCIERE EU-RM

1. Constatăm că la momentul actual, deși de la începutul anului curent efortul de implementare a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere EU-RM pentru anii 2015-2016 s-a dublat, în special prin lichidarea mai multor restanțe din anul 2015, totuși rata generală de realizare este relativ mică (sub pragul de 50%)¹. Restanțele au fost acumulate din cauza crizelor politice, capacității instituționale slabe a autorităților, dar și în mare parte din cauza unei voințe politice reduse pe parcursul ultimului an. În consecință, multe din angajamentele asumate de către autorități riscă să nu fie realizate pe deplin până la sfârșitul anului 2016.

2. Apreciem drept pozitivă decizia autorităților RM de a adopta Foaia de Parcurș privind agenda de reforme prioritate², care prevede realizarea a peste 60 de acțiuni cheie, în mare parte cu caracter legislativ, unele din ele cu caracter general³, în scopul îndeplinirii condiționalităților enunțate în Concluziile Consiliului UE privind Republica Moldova din 15 februarie 2015⁴. În acest context, este important ca dincolo de adoptarea legislației planificate, autoritățile RM să întreprindă acțiuni concrete de punere în aplicare a legilor. De asemenea, în procesul de adoptare a legilor este important de a evita practicile anterioare prin care deși mai multe proiecte de legi prioritare erau consultate atât cu reprezentanții societății civile cât și partenerii de dezvoltare pînă la adoptarea în prima lectură, iar pînă la adoptarea acestora în lectură finală, esența legilor era denaturată prin adoptarea unor amendamente propuse în mod netransparent⁵. Accentuăm aceste probleme și solicităm respectuos Uniunii Europene să

¹ Conform estimărilor IPRE rata de realizare a acțiunilor pînă la 31 martie 2016 era de **23,9%** <http://ipre.md/239-gradul-total-de-implementare-al-planului-national-de-actiuni-pentru-implementarea-acordului-de-asociere-rm-ue-pe-2015-2016/> conform estimărilor Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene rata de realizare a planului este de **63%**, <http://www.mfa.gov.md/agenda-de-asociere/>

² <http://www.gov.md/ro/content/foaia-de-parcurs-privind-actiunile-prioritare-pentru-implementarea-acordului-de-asociere-rm>

³ Termenul de adoptare a acestora este prevăzut pentru martie – mai 2016. Nu este clar de ce foaia de parcurs nu include și al treilea proiect de lege, care modifică o serie de acte normative în vederea implementării celor două legi indicate la p. 1.1.. Proiectul de lege respectiv a fost deja elaborat și este parte integrată a pachetului de lege pe sistemul de integritate, fără de care primele două legi nu pot fi funcționale. În același timp, foaia de parcurs conține în p. 1.5. următoarele: „Ministerul Justiției va elabora inițiative de anticorupție și de reformare a Centrului Național Anticorupție, în concordanța cu noua lege a procuraturii, legea cu privire la Centrul Național de Integritate și a Legii cu privire la declararea averilor și intereselor.” Termenul de implementare este martie-aprilie 2016. Asemenea formulări sunt extrem de vagi și nu permit o înțelegere însăși a obligației pe care și-a asumat-o Guvernul Republicii Moldova. Acest lucru constituie o piedică importantă în monitorizarea implementării Foii de Parcurș; - sau, p. 5.3. prevede că „Parlamentul va adopta modificări Legii cu privire la statutul judecătorilor.” Nu este deloc clar ce modificări s-au avut în vedere

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2016/02/15-fac-moldova-conclusions/>

⁵ Câteva exemple: pachetul de legi cu privire la finanțarea partidelor și a campaniilor electorale, legea procuraturii, Legii privind evaluarea integrității instituționale, etc.

monitorizeze nu doar adoptarea actelor normative enumerate în Foaia de Parcurș și, ci și esența acestora și compatibilitatea lor cu standardele și bunele practici europene.

3. Autoritățile RM și Serviciul European de Acțiune Externă a Uniunii Europene planifică negocierea unei noi Agendei de Asociere RM-UE pentru perioada 2017-2019, care urmează a fi convenită pînă la sfîrșitul anului curent. Noua Agenda de Asociere va sta la baza noului Plan de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere. În acest sens, facem apel ca opiniile organizațiilor societății civile să fie consultate în procesul de negocieri a Agendei de Asociere pentru o mai bună prioritizare a procesului de implementare Acordului de Asociere, luînd în considerație experiența precedentă. Astfel, este important ca Agenda de Asociere și noul Plan de acțiuni să fie mai bine structurate, cu priorități pe termen scurt, mediu și lung, iar acțiunile să fie mai concrete, măsurabile, cu indicatori obiectivi de evaluare a progresului, ceea ce va contribui printre altele la îmbunătățirea modalității de monitorizare și evaluare a impactului.

REFORMA JUSTIȚIEI

1. Numirea unui judecător la Curtea Constituțională. Din 30 octombrie 2014, o funcție de judecător la Curtea Constituțională a devenit vacantă. Acest post urmează să fie suplinită de către Guvern (conform legii, din cei șase judecători ai Curții Constituționale, doi sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de CSM). La 23 octombrie 2015, Guvernul a adoptat un Regulament privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea acestei vacanțe și a creat o Comisie pentru selectarea candidaților. Concursul a constat din două etape: proba scrisă și proba verbală. În urma concursului la 27 noiembrie 2015, Comisia l-a selectat dl Zaporojan și l-a propus Guvernului pentru a fi numit în funcția de judecător la Curtea Constituțională. O astfel de procedură de selectare a judecătorului la Curtea Constituțională a avut loc pentru prima dată în istoria Republicii Moldova. Procedura a fost deschisă, transparentă și cu implicarea unei Comisii cu o componență mixtă: reprezentanți ai Guvernului și ai societății civile. Anterior, candidații erau numiți de Guvern fără o procedură de selecție transparentă. Din. Cu regret, deși au trecut mai mult de 6 luni de la nominalizare, Guvernul încă nu a suplinit funcția vacantă de judecător la Curtea Constituțională și nu a venit cu nicio explicație. Solicitare: Guvernul urmează în cei mai restrânși termeni să numească candidatul selectat de Comisia pentru selectarea candidaților la funcția de judecător la Curtea Constituțională, dl. Zaporojan.

2. Reforma Procuraturii. La 25 februarie 2016 a fost adoptată Legea cu privire la procuratură, care va intra în vigoare la 1 august 2016. Legea a luat în considerare în mare parte recomandările Comisiei de la Veneția, deși au fost încercări pe ultima sută de metri de a opera modificări cruciale în proiectul de lege (proponeri înaintate de un deputat al Partidului Democrat). Pentru asigurarea implementării eficiente a noii Legi cu privire la Procuratură, legislația conexă și legea cu privire la procuraturile specializate urmează să fie adoptată pînă în iunie 2016. În caz contrar, reforma procuraturii nu va avea loc și noul mecanism de investigare a corupției la nivel înalt nu va fi funcțional. De asemenea, pînă la intrarea în vigoare a legii cu privire la Procuratură, Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) trebuie să aprobe toate actele interne necesare cu referire la selecția, cariera și răspunderea disciplinară a procurorilor, precum și activitatea CSP. De asemenea, Guvernul și Parlamentul urmează să aloce suficiente resurse financiare și umane, inclusiv prin realocarea de la alte instituții, pentru a asigura implementarea deplină a legii cu privire la procuratură. Suntem ferm convinși că Procuratura Generală și Procuratura Anticorupție nu se vor reforma și nu vor asigura un grad înalt de integritate și profesionalism fără asistența tehnică a partenerilor de dezvoltare. În acest sens, considerăm crucială elaborarea unor programe de twinning sau misiuni pe termen lung de alocare a procurorilor și investigatorilor străini, care ar capacita Procuratura Generală și Procuratura Anticorupție. Solicitare: Parlamentul Republicii Moldova urmează să adopte legislația conexă legii cu privire la procuratură și legea cu privire la procuraturile specializate pînă în iulie 2016, pentru a permite intrarea în vigoare a legii cu privire la procuratură de la 1 august 2016. Parlamentul și Guvernul urmează să solicite asistența tehnică a partenerilor de dezvoltare pentru implementarea reformei. La rîndul lor, partenerii de dezvoltare urmează să stabilească condiționalități clare și un mecanism strict de monitorizare a implementării programelor de asistență tehnică sau a oricărei alte asistențe acordate autorităților moldovenești.

3. Numirea Procurorului General. Funcția de Procuror General este vacantă din februarie 2016. Aceasta afectează serios efectele reformei procuraturii (la moment sunt mai multe chestiuni administrative care trebuie implementate până la intrarea în vigoare a legii cu privire la Procuratură până la 1 august 2016). Modalitatea de numire a Procurorului General a fost modificată prin legea procuraturii, dar aceste prevederi nu vor intra în vigoare până nu va fi modificată Constituția. Deocamdată, conform legii actuale, Procurorul General urmează a fi numit de Parlament la propunerea Președintelui Parlamentului. După 1 august 2016, Consiliul Superior al Procurorilor urmează să selecteze candidatul la funcția de Procuror General, pentru a fi votat de Parlament. În realitățile de astăzi, inclusiv în condițiile unui CSP nereformat, desemnarea candidatului la funcția de Procuror General de către CSP prezintă riscuri de corporativism. Considerăm că Procurorul General urmează a fi numit cât de curând posibil, pentru a asigura pregătirea cadrului de implementare a Legii procuraturii. Candidatul urmează să fie identificat printr-un concurs public, organizat în mod transparent de o Comisie specială creată de Președintele Parlamentului. Comisia de selectare a candidatului pentru funcția de Procuror General urmează a fi compusă în majoritate de experți independenți și integri, și să aibă o procedură clară și criteriile de evaluare a candidaților. Procedura aplicată în 2015 în cazul concursului organizat pentru candidații la funcția de judecător la Curtea Constituțională ar putea fi aplicată (a se vedea mai sus). Solicitare: Numirea printr-o procedură clară și transparentă a Procurorului General.

4. Interceptările telefonice. În 2012 legislația cu privire la interceptări a fost modificată în 2012, înăsprind condițiile pentru efectuarea interceptărilor. Totuși, numărul de demersuri de autorizare a interceptărilor a crescut constant, iar rata autorizărilor de către judecătorii de instrucție a rămas la fel de înaltă – circa 98% anual. Această situație poate fi explicată prin faptul că judecătorii de instrucție nu examinează suficient de minuțios necesitatea interceptărilor și caracterul de excepție al acestora, precum și proporționalitatea acestei măsuri cu dreptul la viața privată a persoanelor. Controlul parlamentar al interceptărilor convorbirilor nu este transparent. Raportul anual al Procurorului General prezentat Parlamentului nu este publicat pe motiv că constituie secret de stat, deși o mare parte din informațiile prezentate în acesta reprezintă informații de interes general. De asemenea, conform legii, persoana interceptată ilegal nu este niciodată informată despre acest lucru. Solicitare: Parlamentul urmează să revizuiască cadrul legal ce ține de interceptări pentru a asigura compatibilitatea acestuia cu standardele europene și să publice raportul Procurorului General privind efectuarea măsurilor speciale de investigație, în partea ce nu constituie secret de stat, iar Procuratura Generală să investigheze și să publice datele statistice privind cazurile când procurorii nu au informat judecătorii de instrucție despre rezultatele interceptărilor.

5. Proiectul de lege „Big Brother”. La 30 martie 2016, Guvernul a adoptat un proiect de lege numit generic Legea „Big Brother”. Organizațiile semnatare au atras atenția asupra faptului că proiectul de lege acordă drepturi extrem de largi organelor de drept în cazul unei liste extinse de infracțiuni, nerespectându-se principiul protecției vieții private și a libertății de exprimare, iar toată povara implementării proiectului de lege este pusă în sarcina furnizorilor de servicii, fără a exista o analiză preliminară a costurilor și eficienței măsurilor, ceea ce va duce la o creștere substanțială a costurilor pentru accesul la serviciile de internet. În același timp, organizațiile societății civile conștientizează importanța combaterii infracțiunilor de abuz sexual împotriva copiilor și a terorismului și nu contestă necesitatea îmbunătățirii cadrului legal în aceste domenii, dar accentuează faptul că totuși proiectul de lege depășește cu mult obiectivele urmărite și lasă spațiu pentru abuzuri. Solicitare: Parlamentul urmează să remită proiectul de lege pentru expertizare Comisiei de la Veneția în vederea verificării corespunderii proiectului de lege cu standardele europene și solicitarea asistenței partenerilor de dezvoltare pentru o analiză a bunelor practici europene de implementare a Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică (Budapesta, 2001) și a Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Lanzarote, 2007).

COMBATAREA CORUPȚIEI

1. Cadrul legal cu privire la integritate (declarații de avere și interese). Pachetul de legi ce țin de Centrul Național de Integritate (CNI) și legislația conexasă a fost adoptat în prima lectură de Parlament la 25 februarie 2016. Spre regret, proiectul de lege care prevede modificarea legislației conexe acestor două proiecte de lege nu a fost inclus pe agenda Parlamentului. În public au fost lansate mai multe declarații cu privire la posibilitatea modificării esențiale a proiectelor de legi adoptate la 26 februarie 2016, inclusiv prin comasarea Centrului Național de Integritate (CNI) cu Centrul Național Anticorupție (CNA). Astfel de declarații au fost făcute de deputați ai Partidului Democrat. Asemenea modificări ar însemna un regres evident în lupta cu corupția și o modificare esențială a proiectelor adoptate în prima lectură la 25 februarie 2016, precum și o trișare a implementării obligațiilor asumate în Foia de Parcurș. Solicitare: Societatea civilă îndeamnă Parlamentul să adopte pachetul de legi cu privire la integritate cât de curând posibil și în forma în care a fost consultată cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare. Legile respective ar putea fi modificate, după consultările de rigoare cu factorii interesați, prin reducerea competenței Centrului național de Integritate la verificarea doar a persoanelor cu funcții înalte (subiectele care cad sub incidența corupției mari), iar verificarea celorlalte persoane oficiale să fie dată în competența organelor de specialitate sau instituții coordonatoare în fiecare domeniu. La moment subiecții de verificare sunt aproximativ 65.000 de persoane (consilieri locali, primari, funcționarii din ministere ș.a.), fapt care ar putea crea o suprasolicitare și, respectiv, verificări superficiale de către CNI.

2. Abrogarea legii privind evaluarea integrității instituționale sau revizuirea mecanismului. La 28 aprilie 2016, Parlamentul a adoptat Legea privind evaluarea integrității instituționale. Legea conține prevederi care riscă să genereze un șir de încălcări de drepturile omului, precum și riscuri de abuz din partea instituțiilor care vor evalua integritatea instituțională - Centrul Național Anticorupție (CNA) și Serviciul de Informații și Securitate (SIS). Organizațiile societății civile au criticat anterior acest proiect de lege, dar Parlamentul a ignorat aceste opinii, fără a organiza dezbateri publice. Legea a modificat legea anterioară, care a introdus evaluarea integrității profesionale în Republica Moldova. Acel mecanism a fost constatat de [Comisia de la Veneția ca fiind contrar unor serii de drepturi](#), inclusiv dreptul la procesul echitabil și viața privată. De asemenea, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a constatat neconstituționalitatea unei serii de prevederi ale acestei legi. Guvernul a elaborat o nouă lege, prin care a introdus conceptul așa-numitei evaluări a integrității instituționale, dar legea nu a anulat problemele esențiale constatate anterior. Și anume, conform acestei legi, Centrul Național Anticorupție (CNA) poate efectua testarea oricărui funcționar public (aproximativ 65,000) și decide fără nici un control judiciar împotriva cărei persoane anume să fie aplicată testarea, controlul judiciar limitându-se doar la o examinare generală a planului de integritate propus de CNA. Având în vedere ingerințele în viața privată și procesul echitabil prevăzute de lege, lipsa unor mecanisme similare în alte țări europene și criticile clare aduse de Comisia de la Veneția și Curtea Constituțională cu privire la mecanismul prevăzut de legea anterioară, autoritățile moldovenești urmau să organizeze dezbateri ample cu privire la noul proiect și să solicite expertiză internațională. În schimb, autoritățile au organizat consultări formale și nu au solicitat nici o expertiză internațională a proiectului de lege adoptat. Solicitare: Mai multe organizații ale societății civile au solicitat Președintelui Republicii Moldova să nu promulge legea. În cazul în care Președintele va lua o asemenea decizie și va restitui proiectul de lege Parlamentului, ultimul urmează să supună dezbaterilor publice proiectul de lege și să obțină o expertiză internațională până la adoptarea acestuia.

DREPTURILE OMULUI ȘI LIBERATEA MASS-MEDIA

1. În aprilie 2016, fracțiunea Partidului Socialist din Republica Moldova a înregistrat inițiativa legislativă de abrogare a legii nr. 121 din 25 mai 2012 cu privire la asigurarea egalității de șanse. Avocatul Poporului a emis o declarație publică care condamnă această inițiativă și o califică drept o amenințare pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și un regres de la nivelul deja atins de asigurare a egalității în Republica Moldova. Organizațiile Societății Civile susțin poziția exprimată de Avocatul Poporului.

2. Până la sfârșitul anului, Guvernul trebuie să elaboreze în mod participativ și să adopte o serie de strategii relevante pentru protejarea și asigurarea drepturilor omului, printre acestea se numără:

Strategia cu privire la Incluziunea Persoanelor cu Dezabilități, Strategia cu privire la Asigurarea Egalității de Gen, Strategia cu privire la Susținerea Populației și Comunităților Rome, Strategia cu privire la Combaterea și Prevenirea Violenței Domestice, Programul Național cu privire la Drepturile Omului, etc. Toate aceste angajamente ale Guvernului trebuie să fie finanțate într-un mod adecvat, și implementate fără întârziere.

3. Presa din R. Moldova și-a păstrat statutul de parțial liberă în Raportul Freedom House, iar în clasamentul întocmit de Organizația Reporteri fără Frontiere țara noastră a cedat patru poziții față de anul precedent, situându-se pe locul 76 în lista celor 180 de țări analizate. Ca și în ultimii ani, breasla a rămas divizată, iar problemele vechi s-au agravat. A continuat să se manifeste controlul politic asupra instituțiilor de presă; s-a confirmat concentrarea excesivă a mass-media în mâinile unor patroni-politicieni, iar concurența pe piața media a fost nelocală. Jurnaliștii, în special cei de investigație, s-au confruntat cu probleme în obținerea informației din partea instituțiilor publice. Cazurile de agresiune verbală și de intimidare a reprezentanților presei s-au multiplicat.

4. Deși Programul de activitate al Guvernului pentru anii 2015-2018 prevede adoptarea unui nou Cod al audiovizualului, acest lucru nu s-a întâmplat în perioada de referință. În loc să examineze proiectul noului cod, parlamentul a operat modificări și completări la codul existent, fapt care nu s-a soldat cu rezultatele scontate. Intrarea în vigoare a legii nr. 28, la 1 noiembrie 2015, prin care proprietarii din mass-media au fost obligați să-și declare pe propria răspundere proprietățile, a constatat prezența concentrării în mass-media, dar nu a prevăzut și mecanisme de combatere a concentrării. Adoptarea în grabă a proiectului nr. 39, elaborat de un grup de deputați PSRM, prin care se dorea reducerea numărului de licențe deținute de un proprietar media, de la 5 la 2, nu a ținut cont de tranziția la televiziunea digitală și de alte realități.

5. Prin simplul fapt că proprietarii din mass-media au fost obligați prin lege să-și declare pe propria răspundere proprietățile pe care le dețin, fenomenul concentrării a fost confirmat, dar nu a dispărut. Potrivit declarațiilor pe propria răspundere publicate de CCA, omul de afaceri și politicianul PD Vlad Plahotniuc deține 4 televiziuni cu acoperire națională din cele cinci existente – Publica TV, Prime, Canal2 și Canal3 și 3 posturi de radio – Publika FM, Muz FM și Maestro FM. În total, acestea ar acoperi, potrivit estimărilor apărute în presă, circa 60-70% din piața audiovizualului. Deputatul liberal-democrat Chiril Lucinschi este proprietarul a două canale de televiziune - TV 7 și TNT Bravo. Omul de afaceri Victor Țopa, refugiat în Germania după ce a fost condamnat pentru șantaj în R. Moldova, este proprietarul postului Jurnal TV. În 2015, CCA a acordat licență de emisie postului NTV Moldova, al cărui fondator este deputatul PSRM Corneliu Furculiță. CCA s-a limitat doar la colectarea declarațiilor pe propria răspundere de la proprietari, motivând că nu are alte împuterniciri, inclusiv de a verifica veridicitatea declarațiilor.

6. Autoritățile din Moldova trebuie să întreprindă măsuri eficiente în vederea consolidării independenței mass-media și a profesionalismului jurnaliștilor, în conformitate cu cerințele prevăzute în Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană; Să realizeze fără tergiversări prevederile incluse în Programul de activitate al Guvernului pentru perioada 2015-2018, referitoare la mass-media; Să renunțe la relele practici de a folosi presa în interese înguste, de partid sau personale, de a se implica în politicile editoriale ale instituțiilor media pe care le finanțează în calitate de patroni; Să examineze cu o mai mare responsabilitate principalele probleme ale domeniului mass-media, expuse în Foaia de Parcurș⁶, elaborată în cadrul Primului Forum al Mass - Media din Moldova și să se implice realmente în soluționarea lor; Să întreprindă toate măsurile pentru adoptarea în procedură de urgență a unui nou Cod al audiovizualului, care ar aduce o viziune modernă în audiovizual, în corespundere cu standardele internaționale privind mass-media; Ca structură ce reglementează situația din audiovizual, CCA, ca garant al interesului public, să nu admită poluarea spațiului informațional, atât de către radiodifuzorii străini, cât și de cei autohtoni;

⁶ http://mediaforum.md/upload/FORUM_media_2015_Foaie_de_parcurș_SUPERFINAL.pdf

7. În ultima perioadă observăm limitarea dreptului cetățenilor la libera asociere și întrunirile publice. În urma protestelor din 24 aprilie 2016, organizațiile societății civile au constatat că: autoritățile au încercat să limiteze nejustificat desfășurarea evenimentului prin sistarea transportului de pasageri, câteva episoade izolate de violențe nu pot fi calificate ca fiind dezordini în masă, ci ca huliganism individual. Contrar acestor constatări, la o dată nedeterminată, organele de drept au pornit urmărirea penală pe faptul dezordinilor în masă care ar fi avut loc în ziua de 24 aprilie 2016. Peste mai mult de 10 zile de la protest, patru persoane au fost reținute de către forțele de ordine pentru o perioadă de 30 de zile.

ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

1. Deși Parlamentul a aprobat modificări legislative cu privire la finanțarea partidelor și campaniilor electorale, regretăm că în lectura a doua, deputații au mărit pragul admisibil de donații contrar prevederilor proiectului inițial, recomandărilor societății civile și a Comisiei de la Veneția, de la 20 salarii medii pe economie la 200 pentru persoanele fizice și de la 40 de salarii medii pe economie la 400 pentru persoanele juridice. Această prevedere a denaturat esența reformelor finanțării partidelor și campaniilor electorale prin faptul că partidele vor păstra sursele private de finanțare din partea marilor donatori. Acest lucru va constitui o piedică majoră în diminuarea impactului banilor asupra proceselor electorale și politice.

2. Până la momentul de față datorită lipsei unei legi a bugetului de stat pentru anul 2016, nu este pus în aplicare mecanismul de finanțare a partidelor politice din bugetul stat. Totuși, potrivit proiectului de lege a bugetului de stat pentru anul 2016, sunt rezervate resurse financiare în mărime de 38,95 mln lei pentru finanțarea partidelor politice. Din cauza acestei situații, principalii perdanți ai evitării votării legii bugetului de stat, sunt partidele de opoziție parlamentară și cele extraparlamentare. Potrivit unei analize preliminare elaborată de Promo-LEX⁷, partidele de guvernare (PD și PL) ar urma să recepționeze 31% din totalul sumei alocațiilor financiare, partidele de opoziție parlamentară (PSRM, PLDM, PCR) ar urma să recepționeze circa 56 la sută din totalul alocațiilor financiare, iar partidele extraparlamentare circa 13 la sută.

3. Cerințele noi față de partidele politice cu privire la raportarea financiară care au apărut prin modificările legislative din aprilie 2015 au arătat deficiențe serioase în modul în care partidele politice acumulează și gestionează resursele financiare. Astfel, pentru anul 2015 din 43 de partide politice înregistrate la Ministerul Justiției, 15 nici nu au prezentat rapoartele financiare în adresa CEC⁸, iar din cele 28 care au prezentat, doar 10 au prezentat rapoarte financiare care respectă cerințele legislației⁹. Lipsa unui CEC cu mandat deplin din 11 februarie 2016 pune în dificultate verificarea rapoartelor financiare ale partidelor politice.

4. Deși a existat posibilitatea și inițiative legislative ca noua componentă a Comisiei Electorale Centrale să fie numită prin intermediul unui concurs public pentru a asigura că din CEC fac parte persoane independente, profesioniste și integre, acest lucru nu s-a întâmplat. Desemnarea membrilor CEC a avut loc în baza legislației curente, pe criterii politice și s-a realizat într-un mod netransparent¹⁰. Acest lucru va diminua din credibilitatea acestei instituții, mai ales în pragul scrutinului prezidențial din această toamnă.

5. Comportamentul presei în cadrul alegerilor generale locale, care au avut loc în 2015, a demonstrat că majoritatea instituțiilor media monitorizate au fost angajate politic. Campania electorală a fost reflectată în mass-media cu devieri considerabile de la normele legale și cele deontologice. Presa a avut simpatii politice în funcție de patronii săi; practic, instituțiile media s-au asociat cu actorii politici. Patronii-politicieni din mass-media s-au implicat masiv în politicile editoriale ale instituțiilor media,

⁷ <https://promolex.md/index.php?module=press&cat=0&item=2009>

⁸ <https://promolex.md/index.php?module=press&cat=0&item=1987>

⁹ <https://promolex.md/index.php?module=press&cat=0&item=1996>

¹⁰ <https://promolex.md/index.php?module=press&cat=0&item=1982>

încurajând autocenzura, iar instituțiile media au transmis consumatorilor de presă o informație părtinitoare, incompletă, adesea manipulative. Lipsa de reforme necesare din 2016, ne face să credem că situația din electorala acestui an nu se va schimba.

DOMENIUL FINANCIAR

1. Dat fiind importanța reformei sistemului bancar din Republica Moldova, este inexplicabilă tergiversarea în ceea ce privește transpunerea în legislația națională a Directivelor și Regulamentelor UE din domeniul financiar bancar. Astfel, din cinci acte UE care trebuiau să fie transpuse până în septembrie 2015, doar două au fost transpuse parțial prin deciziile CNPF și BNM. Ne exprimăm îngrijorarea față de capacitatea și disponibilitatea autorităților de a transpune în timpul asumat de trei ani de la intrarea în vigoare a Acordului de Asociere a tuturor celor 39 de Directive și Regulamente relevante sectorului bancar. În acest sens solicităm autorităților să elaboreze o foaie de parcurs clară de transpunere a tuturor prevederilor relevante sistemului financiar bancar.

2. Salutăm adoptarea pachetului „financiar-bancar” prin care a fost consolidată independența Băncii Naționale, fortificarea independenței legale a personalului BNM și CNPF, creat depozitarul unic. Totuși, nu este clar de ce măsuri asupra cărora FMI, Banca Mondială, precum și Expert-Grup, insistau cel puțin din 2013, au început să fie implementate abia în 2016, după perturbări masive în sectorul financiar-bancar care au reușit deja să cauzeze costuri economice și sociale majore. Aceasta încă o dată accentuează faptul că reformele (nu doar în sectorul financiar-bancar) necesită a fi implementate pentru a preveni și nu a administra crize sau a elimina consecințele acestora – lecție ce trebuie luată în considerație și pentru alte sectoare care necesită reforme mai dinamice.

3. Totodată, considerăm că acești pași nici pe departe nu soluționează problemele din sectorul bancar și nu sunt suficiente pentru a preveni potențiale crize din sistem. În acest sens, autoritățile trebuie să lichideze următoarele probleme: problema numirii tuturor organelor de conducere ale BNM și CNPF rămâne actuală; O bună parte din băncile comerciale continuă să se confrunte cu o transparență și calitate scăzută a proprietarilor efectivi ai acestora, fapt ce se răsfrânge negativ asupra calității guvernantei corporative; Cadrul de stabilitate financiară rămâne fragmentat: Comitetul Național de Stabilitate Financiară rămâne defunct, mandatul BNM în acest sens rămâne neclar, iar sistemul de prevenire a crizelor rămâne slab; Rămân mai multe probleme instituționale care subminează independența BNM și CNPF; Multe bănci rămân expuse față de entitățile din zonele „off-shore” Cadrul de soluționare a crizelor bancare rămâne deficient, fapt ce îngreunează procedurile de lichidare a băncilor falimentate; Sistemul de garantare a depozitelor bancare rămâne ineficient și nereformat.

4. Considerăm vitală promovarea unei reforme cuprinzătoare a sectorului bancar care ar atenua consecințele crizei și, totodată, ar preveni crize similare pe viitor. Reforma trebuie să includă un set complex de măsuri bazate pe următoarele priorități¹¹: (i) Consolidarea independenței Băncii Naționale a Moldovei; (ii) Fortificarea instrumentarului de monitorizare și supraveghere bancară, precum și de prevenire a crizelor în sectorul bancar; (iii) Sporirea transparenței privind beneficiarii finali ai acțiunilor bancare; (iv) Îmbunătățirea guvernantei corporative la majoritatea băncilor; (v) Dezvoltarea mecanismelor de responsabilizare a managerilor bancari; (vi) „De-offshorizarea” sectorului bancar; și (vii) Sporirea capacității băncilor de a absorbi pierderi.

TRANSPARENȚĂ ȘI IMPLICAREA SOCIETĂȚII CIVILE ÎN REALIZAREA AGENDEI DE ASOCIERE

1. Pentru o implicare mai efectivă a societății civile în realizarea Agendei de Asociere RM-UE, considerăm că este important de asigurat o mai mare transparență în procesul de luare a deciziilor la nivelul cadrului instituțional existent legat de Agenda de Asociere (Consiliul de Asociere, Comitetul de Asociere, Subcomitete, Grupuri de experți, etc.)

¹¹ „Planul de consolidare a sistemului bancar moldovenesc”, Expert-Grup, 2016: <http://www.expert-group.org/ro/biblioteca/item/1212-plan-consolidare-sistem-bancar-moldova&category=184>

2. În acest sens, reprezentanții Organizațiilor Societății Civile solicită Comitetului Parlamentar de Asociere RM-UE să completeze regulamentul său de activitate prin care să asigure: (i) informarea publicului larg cu privire la subiectele care urmează a fi discutate în cadrul reuniunilor, (ii) invitarea reprezentanților societății civile de a veni cu rapoarte de alternativă față de subiectele discutate, (iii) desfășurarea reuniunilor cu participarea organizațiilor societății civile atât în calitate de raportori cât și în calitate de observatori, (iv) publicarea rapoartelor, notelor de poziții, declarațiilor din cadrul reuniunilor Comitetului.